

**MAVZU: IKKILIK BUXGALTERIYA TIZIMINING RAQAMLI
PLATFORMALARDA TATBIQI: ILG'OR TAJRIBA VA XATOLIKLAR**

*SDVMCHBU Toshkent filiali Buxgalteriya hisobi va audit yo'nalishi 2-
bosqich talabasi **Rustamova Irodaxon***

Kirish

Raqamli transformatsiya bugungi kundagi har bir sohada bo'lgani kabi buxgalteriya tizimida ham tub o'zgarishlarni keltirib chiqarmoqda. Ayniqsa, ikkilik buxgalteriya tizimining raqamli platformalarda joriy etilishi moliyaviy hisobotlarning aniq, tezkor va shaffof yuritilishiga xizmat qilmoqda. Biroq ushbu tizimni to'liq raqamlashtirishda muammolar, texnik va uslubiy xatoliklar, shuningdek, inson omiliga bog'liq noaniqliklar mavjud.

Asosiy qism**1. Ikkilik buxgalteriya tizimi mohiyati va raqamli platformalardagi tatbiqi**

Ikkilik buxgalteriya tizimi – har bir tranzaksiya ikki tomonlama qayd etiladigan, ya'ni debet va kredit operatsiyalariga asoslangan hisob yuritish tizimidir. An'anaviy shakldan farqli o'laroq, zamonaviy raqamli platformalarda bu tizim quyidagi ustunliklarni beradi:

- Tranzaksiyalar avtomatik tarzda ikki tomonlama aks ettiriladi;
- Xatoliklar aniqligi yuqori bo'lgan tizimlar yordamida kamayadi;
- Moliyaviy ma'lumotlar real vaqt rejimida yangilanadi.

2. Amaldagi muammolar

O'zbekiston sharoitida ko'plab tashkilotlar buxgalteriya tizimini raqamlashtirishda quyidagi muammolarga duch kelmoqda:

- Dasturiy ta'minotlarning bir xillikda emasligi, ya'ni har bir tashkilotda turli platformalardan foydalanilishi;
- Buxgalterlar orasida raqamli savodxonlik darajasining pastligi;
- Dasturlarda ikkilik tizimning noto'g'ri modellashtirilishi natijasida hisobotlarda

xatoliklar paydo bo'lishi;

- Elektron arxiv tizimining yo'qligi sababli hujjatlar yo'qolishi xavfi.

3. Ilg'or xorijiy tajribalar

Yaponiya, Germaniya, Janubiy Koreya kabi davlatlarda ikkilik buxgalteriya tizimi to'liq raqamli platformalar asosida yuritiladi. Bu davlatlarda quyidagi yondashuvlar mavjud:

- Moliyaviy hisobot tizimi markazlashtirilgan davlat platformasi orqali amalga oshiriladi;
- Har bir buxgalter muntazam ravishda IT bo'yicha malaka oshiradi;
- Dasturlar ISO sertifikatlariga ega bo'lib, standartlashtirilgan shaklda ishlaydi.

4. YeChIMLAR

O'zbekiston sharoitida ikkilik buxgalteriya tizimini raqamli shaklda to'liq va samarali tatbiq etish uchun quyidagi takliflar dolzarb:

- Har bir tashkilot uchun yagona raqamli buxgalteriya platformasini joriy etish;
- Buxgalterlar uchun zamonaviy raqamli savodxonlik bo'yicha majburiy kurslar tashkil etish;
- Dasturiy ta'minot ishlab chiquvchilari bilan hamkorlikda ikki tomonlama (debet-kredit) operatsiyalarni to'liq aks ettiradigan tizimlarni yaratish;
- Elektron arxivlar va ma'lumotlarni avtomatik zaxiralovchi tizimlarni joriy etish.

5. Uslubiy xatoliklar va ulardan qochish yo'llari

Raqamli tizimlarda buxgalterlar ko'pincha quyidagi uslubiy xatoliklarga yo'l qo'yadi:

- Tranzaksiyalarni noto'g'ri qayd etish (ayniqsa, kredit-debet juftliklarida);
- Dasturiy sozlamalarni tushunmaslik natijasida noto'g'ri hisobotlar tuzish;
- Qayta tahlil va tekshiruv mexanizmlarining yetishmasligi.

Bularni bartaraf etish uchun:

- Tranzaksiyalarni ikki martalik tekshiruvdan o'tkazish tizimi joriy etilishi;
- Har oyda ichki audit tizimini ishlatish;
- Har bir dasturiy yangilik uchun o'quv seminarlarini o'tkazish kerak.

Xulosa

Ikkilik buxgalteriya tizimi buxgalteriya amaliyotining asosi bo'lib, uning raqamli platformalarda to'g'ri va samarali joriy etilishi nafaqat moliyaviy intizom, balki kompaniyaning moliyaviy barqarorligi uchun ham muhim hisoblanadi. Yurtimizda bu yo'nalishda ishlar olib borilayotgan bo'lsa-da, ko'plab texnik, metodologik va inson omiliga bog'liq muammolar mavjud. Ularni yechish uchun tizimli yondashuv, xalqaro tajribadan foydalanish va doimiy o'qitish muhimdir. Shundagina zamonaviy, raqamli buxgalteriya tizimi orqali iqtisodiyotni raqamlashtirish yo'lida barqaror qadamlar tashlash mumkin bo'ladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. O'zbekiston Respublikasi Buxgalteriya hisobi to'g'risidagi Qonuni. (2016-yil, yangi tahrir)
2. Xalqaro moliyaviy hisobot standartlari (IFRS) rasmiy nashrlari, 2023-yil.
3. Omonov A.X., Karimov A.I. – Buxgalteriya hisobi nazariyasi. Toshkent, 2020-yil.
4. Deloitte Insights – Blockchain and the future of financial reporting. 2022.
5. PwC Global – Digital transformation in accounting: challenges and solutions. 2023.
6. Xorijiy tajriba asosida raqamli buxgalteriya tizimlari bo'yicha ilmiy maqolalar to'plami. Toshkent moliya instituti, 2021-yil.